

A kijevei balett bemutatója

Liebmann Béla felvétele

Az előadás szünetében Ilku Pál és F. J. Tyitov a színpad alatti társalgóban találkozott a kijevei művészekkel. Képünkön (balról jobbra) V. A. Kolesznyik, a kijevei balett igazgatója és Sz. Turcsák karmester beszélget F. J. Tyitovval és Ilku Pállal (jobb oldalt)

A szombati nagyszerű premier után másnap, vasárnap is telt ház volt a szabadtéri játékok nézőterén. Ez alkalommal mutatkozott be Szegeden a kijevei Sevcenko opera- és balettszínház 120 főnyi balettegyüttese *Aszfajev: Bahcsiszeráji szökőkút* című táncműve előadásával. A hét végén mintegy 25-30 ezer vendég járt Szegeden, 45 különbusz, közülük 4

külföldi: lengyel, csehszlovák és jugoszláv, s a vasárnapi előadáson is szép számmal maradtak vendégek. A megye és a város, a párt-, tanácsi vezetőknek társaságában megtekintette az előadást Ilku Pál, művelődésügyi miniszter, F. J. Tyitov, a Szovjetunió budapesti nagykövete és Kárpáti Sándor, a KISZ KB titkára is.

Aszfajev közeli ismerősünk, sőt jó barátunk. Ha a szabadteréről van szó, nem feledhetjük, hogy néhány éve itt láthattuk — magyar művészek előadásában — egyik legkedveltebb balettjét, a lendülettel *Párizs lángjait*. Művészetét azonban természetesen nem itt ismertük meg. Hogy balettje a szabadterői reprezentatív színpadára kerülhetett, azt már népszerűségének köszönhette. Annak a népszerűségnek, amely idestova tizenöt esztendővel ezelőtt született, éppen a *Bahcsiszeráji szökőkút* 1952-es pesti bemutatásával.

Ez a *Puskin* elbeszélő költeménye alapján készült balett azonban nemcsak elindítója volt Aszfajev magyarországi sikereinek, hanem szinte a szimbólumává vált ennek a népszerűségnek: nálunk kétségkívül ez a legismertebb és legkedveltebb Aszfajev-balett. Amikor kiderült, hogy az idén ez a mű kerül a szabadterői hatalmas színpadára, ezért fogadta a hírt a műfaj minden tisztelője, barátja örömmel és érdeklődő izgalommal.

Pedig akkor még nem tudtuk, hogy a kijevek produkciója a balett, a színpadi tánc szempontjából teljesen új. Az ukrán együt-

űdonságvolta miatt tulajdonképpen magyarországi bemutatónak — pontosabban és igazabban ösbemutatónak — számítható. Ezt a koreográfiát most és itt láthatta először a közönség. Már természetesen a szegedi szabadterői közönsége. A Bahcsiszeráji szökőkút ugyanis nem új vállalkozása a kijevei balettnak. Ösbemutatója 13 esztendővel ezelőtt, 1956-ban volt, s azóta otthon átlagosan havonta előadták, sőt külföldön is szerepeltek vele. Tavaly például egy másik híres európai szabadterői színpadon, a veronai arénában.

Az anyag, amelyből ez a balett felépül, mint köztudott, romantikus szellemű. Romantikus a mese, a muzsika, amelynek Aszfajev tudós mestere volt és romantikus természetesen a koreográfia is. Mi ugyan az orosz balettet klasszikus balettnak nevezzük, s ez a minősítés nem is rossz, ha mint értékjelzőt használjuk. De ha a tényleges anyagot, tartalmat, szellemet akarunk jellemezni, a romantikus jelző alkalmasabb lényeg megértésére.

Ennek megfelelően Vronszkij tánckoncepciója is romantikus. Koreográfiájának érzelmi anyaga ennek a stílusnak a kategóriái között

lája világosan és nagy hatással tárul fel a néző előtt, nem is beszélve a produkció olyan szilárd alapjairól, mint például a világos cselekményvezetés vagy a jelenetek színben, világításban festői szépséggel megkomponált látványa.

A főszereplők táncban-játékban is ez a magas fokú technikai tudással egyetértő tartalmasság a leginkább csodálnivaló. Az öncélúságnak, a technikai tudás hatásvadászó szillogizálásának nyomait sem találjuk az előadásban. Viszont minden kifejezési probléma rendkívül briliáns megoldásokban valósul meg.

A mű mondanivalójának kifejtése mindenekelőtt a Mária szerepét táncoló J. Jersova, a Zarámét bemutató A. Lagoda és a Girejként közreműködő R. Kljavinra hárult. A kijevei balett legjobb erényei az ő táncukban-játékukban koncentráálódtak; mindhárom a szakma nagy művészei. Rajtuk kívül kitűnő volt N. Novikov, mint Nurall, V. Ekszelj Mária apjának és a Főháremörnek kettős és kontrasztos szerepében, s tetszett E. Sziblak karakterisztikus Néger nője is.

Külön dicséret illeti az együttes férfikarát: lendületességével, erőteljességével;

Somogyi Károlyné felvétele

Lengyel tánc. Jelenet a kijevei balett vasárnapi előadásából

Háry János

Nyitóelőadás a szabadterin

Izgalommentesnek ígérték az idei szabadterei játékok szombat esti nyitánya. S bár a hagyományosan ünnepélyes ceremóniákra ugyancsak hagyományosan következik magyar darab (Erkel-*opera*, vagy daljáték), s ez így a „beprogramozás” érzését, ízt kölcsönöz valamennyi színpadonak — mégsem ennyit jelent pusztán az ünnepélyes nyitóelőadás. Mindig van valami nosztalgikus emelkedettség, magasztos fennség az első akkordok felcsendülésében, amikor kosz-tümos-jelmez levegő áramlik szét a kiháló fényfüggöny mögül, s iramodik fel a stadionlejtésű nézőtérre, s magyar színházat játszanak.

Szombaton a *Háry Jánost* mutatták be, Kodály remekét, amelyre éppen az előadás szolgáltatót a rendező Szinetár Miklós szavainak újabb bizonyosságát: a daljáték itt, Szegeden, a dómszínpadon talált igazi otthonra. Valóban, a nagyabonyi csárda iszogató asztaltársaságának fantá-

ziája sehol sem kelhet szárnyra szemléletesebben, gazdagabban a vén obsitos kópé tódításaival, mint itt, a korlátlan tér adta mesevilágban.

Szinétár Miklós korábbi elképzeléseinek módosítása csupán annyira szorított, amennyiben új díszletkonstrukció került a színpadra. Fülöp Zoltán — Márk Tivadar jelmezeivel erősítve — élelőbb választóvonalat húz a képzelet és a realitások köze, a naturalista színekkel kirakott falu nádfödeles kunyhóit, a kocsmai borozatókat elhítteti, de Burkusország háttérországját vagy a lőszelű Háry tornyokra hágasát éppúgy megmosolyogja, mint Napóleon megverését, az obsitos burgeli sikereit. A mese és valóságosság elemeit világosabban különíti el tehát a rendező is, részint szereplőinek mozgásával, részint azzal a ténnyel, hogy a színpadsarki kocsmá fűgönyt gyakrabban fellibbeníti: a falubeliek mindegyre rácsudálkozhatnak, elámulhatnak a nevezetes ember dolgán. A szereplők többnyire értik, mire megy ki ez a „kritikai játék” — s aki nem érti, az valójában nem tehet róla, ha más műfaj más deskáiról került a darabba.

Melis György egészen nagyvonalú énekesi-színészi képességeket vonultat fel, s a szerepével először találkozók Moldován Stefániának is van humora bővében, hogy ideális Örzse legyen. Remek Dayka Margit és Tompa Sándor császári tószta; Szalma Ferenc tenyeres-talpas Marci kocsis, aki meggyőződéssel

hiszi, hogy bajszával tüntet magyarságáért. Harkányi Endre a legalázatosabb Napóleont tette színpadra, akivel még ember találkozhatott, s Marton Éva (Mária Lujza) is gyorsan akklimatizálódott a számára szokatlan környezetben. Ifj. Latabár Kálmán harsányan, Kovács János ízeseen, Pagonyi Nándor széles gesztusokkal, Miklósy György rekedt konokssággal, Szabó Kálmán őszinte ámulattal, Katona András, Marosi Károly, Károlyi István támaszkodó izgalommal, Szabadits Judit egy szép dallal, Kállay Bori, Piros Ildikó udvarhölgyi szerénységgel bizonygatja a nézőt: nem volt mély oly vitéz a földön, mint Háry bátya.

A zenekart Lukács Miklós dirigálta, aki vajmi keveset tehet fűvósainak bizonytalan-kodásáért, de hát a szabadterei zenekar problémáját egyszerűen úgyis hosszú távra kell megoldani. Barkóczy Sándor koreográfiája a huszár-táncban izzik fel; a karigazgatói minőségben beugrott Csala Benedeket — Szalay Miklóssal együtt — az egyenletesen éneklő kórus dicséri.

Nikolényi István

tes ugyanis nem R. Zaharov ismert koreográfiája alapján építette fel az előadást, hanem kiváló balettmesterük, V. Vronszkij tervei szerint. Ily módon a vasárnap esti bemutató kétszeresen is izgalmas volt, mert Aszfajev balettjét autentikus, a műszülőföldjéhez közelebb és az orosz balett hagyományainak légkörében élő művészek tolmácsolásában láthattuk, másrészt mert a produkció koreográfiájának

mozog. Ahogyan a romantikus irodalom csak kétféle típust ismer, az angyalt és az ördögöt, ugyanúgy Vronszkij koreográfiájának érzésvilágában is a szolid szelídség és a vad szenvedélyesség jelenik meg. Mária és a jellemében, típusban hozzátartozók képviselik az érzelmeket szolid állapotát, a másik oldalt pedig Girej kán és a hozzátartozó típusok, s ez még akkor is így van és így igaz, ha tudjuk, hogy maga a kán bonyolultabb figura: benne mintegy a két típus szintézisét kell látnunk.

Romantikus másrészt ez a balett azért is, mert függetlenül tudja magát a realitás bizonyos normáitól. Aszfajevet nem zavarja például — s ez a romantikus benne —, hogy a távol-keleti hárem hölgyei nem táncolhattak a múlt században született keringő zenéjére. De zavarja-e ez a zene dekorativitása a mai nézőt? Beilleszkedve a romantika világába: nyilvánvalóan nem. A beilleszkedés pedig nem nehéz: erről gondoskodik maga az előadás.

Az előadás ugyanis maga művészi színvonalon képviseli az orosz klasszikus-romantikus balett érzésvilágát, a technikai virtuozitást és a kifejezés érzékenységet, arnyaltságát, a tökéletes tudást. Lendület és szépség, ellágyuló líra és szenvedélyesség, tehát a koreográfia egész érzelmi ská-

kifejezési biztonságával a szolistaikkal együtt kétségkívül fő erőssége a balettnak. Ugyancsak külön dicséretet és elismerést érdemel a vezénylő Sz. Turcsák és aki szintén egyik legfőbb erőssége a kijevei balettszínháznak. Azt gondolom, vita nélkül megállapítható, hogy a szabadterin szereplő külföldi karmesterek közül ő a legkiválóbb. Nemcsak egyszerűen kézben tartotta a szabadterei számára mégiscsak ismeretlen zenekarát, hanem képes volt az átlagosnál nagyobb teljesítményekre ösztönözni.

Nem érte el viszont az együttes színvonalát az előadás díszlete. Amilyen imponáló könnyedséggel alkalmazkodott a balett a hatalmas szegedi szabadterei különleges követelményeihez, A. Volnenko díszlete annyira nem tudott megszabadulni a kőszínházi kötöttségektől.

Ókrós László

Fesztiválnaptár

Július 22., kedd

Este fél 8: Kodály Zoltán *Háry János* című dalműveinek előadása a szabadterei színpadon.

Dayka Margit

Tompa Sándor

Békás János karikatúris

Ifj. Latabár Kálmán

Képernyő

Táncdalfesztivál '69

Megértük, kibőjtöltük. Eltelt egy év, és újra fülünkbe harsonázták az ismerős dallamot, amely néhány esztendővel ezelőtt egyik legnagyobbikának kezdetét jelzi.

A szombat este ránk szabadított dalozón terelgetője — az ezúttal kisé-reszketeg hangú Poór Klárka — azt is közölte velünk, hogy nem kevesebb, mint 1602 szerzeményből válogatták ki a három estén át sugárzásra kerülő 60-at.

Megnyugtató ez a statisztikai pontosság: a tévénézők és a rádióhallgatók ilyenformán biztosan hivatkozhatnak arra, hogy mennyivel jobb lett volna másor-

ra tűzni a fennmaradó 1562 dallamot.

Az első adás legalábbis erről győzött meg. Jószerivel Koncz Zsuzsa Szürke falain kívül egy *Ködruhás leányra* sem emlékezünk szívesen.

Hogy mégis, mi volt az első fesztiváladás szenzációja? Az, hogy a gitárok erdejébe betévedt egy árva tangó-harmonika. A K1 mit tud-*os Monyok* Ildikó — van-e ki e nevet nem ismeri? — dalát kísérté —, sértett büszkeségének enyhe melabújjával. (Nem kell félreérteni: a harmonika volt melabús!) Mindenesetre, újra van min vitatkozni hazánkban, s újra van min összekülönböztetni a kebelbarátoknak. Egészen a következő adásig...

A. L.

KEDD, 1969. JÚLIUS 22.